

สรุปและเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาเรื่องแบบแผนและผลการทำงานนอกไร่นานี้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน ทั้งนี้ เพราะมีข้อมูลไม่ครบทุกเขตทดลองของโครงการ ซึ่งมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์กรณี 6 ตุลาคม 2519

แต่อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในเขตโครงการผลิตสินค้าเกษตรกรหลายอย่าง เช่น ข้าว อ้อย ยาสูบ พริก มะเขือ มะพร้าว การเลี้ยงสุกร และการเลี้ยงปลาน้ำจืด โดยมีข้าวและอ้อยเป็นพืชผลหลักผลิตผลเกษตรกรทางกลสิกรรม ยกเว้นอ้อยจะเริ่มเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวในเวลาใกล้เคียงกันและต้องพึ่งน้ำฝนเป็นสำคัญ ฉะนั้น จึงเริ่มเตรียมดินประมาณเดือนเมษายน และเริ่มเก็บเกี่ยวประมาณเดือนธันวาคม การปลูกข้าวในเขตทดลองอำเภอบางเลนค่อนข้างจะแตกต่างจากเขตอื่น ๆ คือ ทำนาปรังอย่างเดียวและใช้เทคนิคการผลิตค่อนข้างทันสมัย ได้แก่ การใช้เครื่องจักรเตรียมดิน ใช้ปุ๋ยและยาฆ่าโรคและแมลง ส่วนการปลูกอ้อยนั้น ถึงแม้จะเริ่มในเวลาใกล้เคียงกับข้าว แต่การตัดอ้อยจะอยู่ในช่วงหลังฤดูเกี่ยวข้าว ฉะนั้น การทำงานตัดอ้อยจึงมีส่วนช่วยให้ชาวนามีงานทำในช่วงฤดูแล้ง ทำให้การใช้กำลังแรงงานในครอบครัวมีประสิทธิภาพขึ้น และช่วยให้มีรายได้เสริมมากขึ้นด้วย การเลี้ยงปลาที่หน่วยยกกระบัตร์โคช่วยให้เกษตรกรในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นมาก ส่วนวิธีการเลี้ยงปลานั้นนับว่าเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นมากกล่าวคือ ผู้เลี้ยงใช้ที่ดินมากเป็นปัจจัยการผลิต โดยใช้ที่ดินปลูกหญ้าแล้วตัดหญ้าให้เกิดอาหารปลาอีกทอดหนึ่ง ทำให้เกษตรกรไม่ต้องลงทุนเป็นเงินสดซื้ออาหารปลามาเลี้ยงปลา การเลี้ยงปลาด้วยวิธีดังกล่าว มีข้อดีที่ทำให้เกษตรกรไม่ต้องลงทุนทำบ่อเลี้ยงปลามากนัก และต้นทุนการเลี้ยงปลาที่เป็นเงินสดก็ต่ำด้วย

สำหรับรายได้รายจ่ายของเกษตรกรการศึกษาพบว่าเกษตรกรหน่วยพนมทวน มีรายได้ส่วนใหญ่จากข้าว (ร้อยละ 72) รายได้อื่น ๆ ได้แก่ รั้งจาง (ร้อยละ 14) ชายสัตว์ (ร้อยละ 14) และชายพืชไร่ (ร้อยละ 11) เกษตรกรหน่วยอุทอง มี รายได้จากการขายข้าว ร้อยละ 36 รองลงมาก็คือชายสัตว์ (ร้อยละ 30) รั้งจาง (ร้อยละ 22) และชายถ่าน (ร้อยละ 5) ตามลำดับ หน่วยยกกระบัตร มีรายได้จาก การขายข้าวมากที่สุดเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 25) รองลงมาก็คือรั้งจาง (ร้อยละ 23) ชายน้ำตาลปึกและเคี้ยวตาล (ร้อยละ 21) ชายปลา (ร้อยละ 11) ชายสัตว์ (ร้อยละ 2.5) และอื่น ๆ (ร้อยละ 16) กล่าวได้ว่าเกษตรกรสามเขตทดลอง ดังกล่าว มีรายได้มาจากหลายแหล่ง โดยมีรายได้จากการผลิตข้าวมากที่สุด และมีรายได้ จากการรั้งจางเป็นส่วนประกอบของรายได้ที่สำคัญ

หากันรายจ่ายได้แยกพิจารณาเป็นรายจ่ายในการผลิตสินค้าเกษตร หรือ ทุนการผลิต รายจ่ายในการออกไปรั้งจางทำงานนอกไร่นา รายจ่ายเกี่ยวกับค่าอาหาร ค่าเช่าเรียน ค่าทำบุญ และพิธีต่าง ๆ รายจ่ายในการซื้อเครื่องมือทุนหรือสินทรัพย์ถาวร เช่น ที่ดิน สัตว์ใช้งาน เครื่องจักร และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยเงินกู้ จากการพิจารณา ค่าใช้จ่ายตามหมวดต่าง ๆ ดังกล่าว พบว่าหน่วยพนมทวนมีค่าใช้จ่ายในการทำนามากที่สุด (ร้อยละ 44) รองลงมาก็คือ ค่าอาหารในครอบครัว (ร้อยละ 37) ซื้อสัตว์ใช้งาน (ร้อยละ 7) ค่าเช่าเรียนและทำบุญ (ร้อยละ 6) ตามลำดับ หน่วยอุทอง มีค่าใช้จ่าย ในการซื้อเครื่องมือทุนหรือสินทรัพย์ถาวรมากที่สุด ถึงร้อยละ 33 รองลงมาก็คือค่าใช้จ่าย ในการทำนา (ร้อยละ 24) ค่าอาหารและยารักษาโรคเท่ากับค่าใช้จ่ายในการจัดงานพิธี (ร้อยละ 13) ตามลำดับ ส่วนหน่วยยกกระบัตรมีค่าอาหารในครอบครัวมากที่สุดถึงร้อยละ 48 รองลงมาก็คือ ค่าใช้จ่ายในการทำนา (ร้อยละ 17) ค่าเช่าเรียนและทำบุญ (ร้อยละ 7) ค่าใช้จ่ายในการออกไปทำงานนอกไร่นา (ร้อยละ 4) ตามลำดับ ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง หน่วยทดลองทั้งสามจะพบว่าหน่วยพนมทวนมีค่าใช้จ่ายในการทำนามากที่สุดซึ่งถือได้ว่าอาชีพทำนา

อาชีพหลักที่สำคัญ หน่วยของนั้นมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนซื้อเครื่องมือทุนมากที่สุด และมีค่าใช้จ่ายในการจัดงานพิธีมากกว่าหน่วยอื่นอีกสองหน่วย ส่วนหน่วยยกกระบัตรมีค่าใช้จ่ายในการทำนายน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยอื่น ในขณะที่มีค่าอาหารมากที่สุดถึงร้อยละ 48 และมีค่าใช้จ่ายในการออกไปรับจ้างทำงานมากกว่าหน่วยอื่น

เมื่อพิจารณารายรับเทียบกับรายจ่าย จะพบว่า เกษตรกรหน่วยของและพนมทวน ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากข้าวจะตกอยู่ในภาวะขาดดุล คือ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ส่วนหน่วยยกกระบัตรซึ่งรายได้ที่สำคัญไม่ใคร่มาจากข้าวมีการขาดดุลเพียงคร่าวเรือนเดียวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าอาชีพการปลูกข้าวนั้นไม่ใช่เป็นอาชีพที่เกษตรกรจะพึงได้ อย่างมั่นคงนัก

ถ้าพิจารณาเฉพาะรายได้จากการทำนา ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรกับรายจ่ายรวมในครัวเรือน จะพบว่าเกือบทุกครัวเรือนทั้งสามหน่วยทดลองประสบกับภาวะการขาดดุล รายได้ไม่พอกับรายจ่าย โดยหน่วยของจะขาดดุลโดยเฉลี่ยต่อครอบครัวมากที่สุดถึง 38,089.15 บาท รองลงมา คือ หน่วยยกกระบัตรขาดดุล 11,888 บาท และหน่วยพนมทวนขาดดุลน้อยที่สุดเพียง 591.6 บาท

การที่เกษตรกรในเขตทดลองมีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากการรับจ้าง หรือออกไปทำงานนอกไร่นาของตนเองนั้น เนื่องมาจาก การจ้างงานในไร่อ้อยโดยเฉพาะการจ้างตัดอ้อย ซึ่งมีมากในเขตโครงการฯ จากการประเมินความต้องการแรงงานในการผลิตอ้อยต่อไร่หรือ 8.41 ตัน พบว่าต้องการแรงงานทั้งหมดถึง 22.78 หรือ 23.77 คน-วัน (1 หน่วย หมายถึง 1 คน ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง) โดยมีการใช้แรงงานในการตัดอ้อยมากที่สุด (ร้อยละ 36.52) รองลงมาได้แก่การกลบรองอ้อย (ร้อยละ 12.07) การคายนอในรองอ้อย (ร้อยละ 11.72) การปลุกอ้อย (ร้อยละ 9.61) การทำทอนอ้อย (ร้อยละ 7.24) และการขนอ้อยขึ้นรถบรรทุก (ร้อยละ 6.10) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อกำหนดให้ระดับเวลาทำงานของแรงงาน 1 คน ในเวลา 1 ปี เท่ากับ 2,400

ชั่วโมง หรือ เกือบ 200 ชั่วโมง หรือ ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ทำงาน 300 วัน
ในเวลา 1 ปี จะพบว่าความต้องการแรงงานในการผลิตอ้อยในเขตโครงการมีมากถึง
ปีละ 1,075,617 คน หรือ 1,195,845 คน โดยในช่วงเวลาที่ค้ออจะต้องการแรงงาน
มากที่สุดถึงเดือนละ 91,697 คน หรือ 101,946 คน และถ้าพิจารณาความต้องการ
แรงงานในเดือนต่าง ๆ จะพบว่ามีความต้องการแรงงานมากที่สุดในเดือนเมษายน ซึ่ง
เป็นระยะเวลาปลายฤดูค้ออ ต้นฤดูเพาะปลูกอ้อย โดยมีความต้องการแรงงานทั้งหมด
ในเดือนนี้ถึง 259,398 คน หรือ 288,392 คน

สำหรับผู้มารับจ้างทำงานนั้นมาจาก 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ แรงงานในท้องถิ่น
ไค้แก่ แรงงานในครอบครัวชาวไร่อ้อย การเอาแรงกันระหว่างชาวไร่อ้อยแรงงานที่มี
อาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรที่มีอาชีพหลักในการประกอบอาชีพการเกษตรของตน
หลังฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วออกไปรับจ้างทำงานในไร่อ้อย ซึ่งแรงงานประเภทหลังนี้
มีอยู่มากกว่าประเภทอื่น ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด แหล่งที่สองไค้แก่แรงงานจากท้องถิ่นอื่น
ซึ่งส่วนมากจะมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมาอยู่ประจำชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งและ
ส่วนมากมาทั้งครอบครัว

ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมน้ำตาลอีกส่วนหนึ่ง คือ แรงงานที่ใช้ใน
ขบวนการผลิตอ้อยเป็นน้ำตาลทราย ซึ่งพบว่า จากจำนวนโรงงานน้ำตาลที่มีอยู่ในเขต
โครงการ 16 โรง จะต้องใช้แรงงานในฤดูหีบอ้อยทั้งสิ้นประมาณ 13,403 คน
โดยแยกเป็นคณงานประจำทำงานตลอดทั้งปี 6,165 คน และจ้างเพิ่มในฤดูหีบอ้อย
7,238 คน

อัตราค่าจ้างในการจ้างทำงานในขบวนการการผลิต ผลิตผลเกษตรกรค่อนข้าง
จะแตกต่างกันมาก ซึ่งนี้เพราะ การจ้างทำงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่จ้างเป็นราย
ชิ้น ใครทำงานมากจะได้ค่าจ้างมาก ใครทำน้อยจะได้ค่าจ้างน้อย นอกจากนี้ อัตราค่า
จ้างที่จ่ายยังขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน เช่น งานหนัก งานเบา งานที่ต้องใช้ความประณีต

หรือไม่ หรือเป็นงานที่เสี่ยงอันตรายหรือไม่ เป็นต้น และขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทาน
ของแรงงาน ซึ่งมีมากน้อยในบางช่วงเวลาอีกควยสำหรับหน่วยยกกระบัตร์มีการจ้าง
เกี่ยวข้าวและตัดจากคำสุดวันละ 20 บาท สูงสุดคือ คือการจ้างไถนา และเกี่ยวข้าว
วันละ 40 บาท เกษตรกรที่หน่วยนี้ออกไปรับจ้างทางหญ้า และเก็บพริกจะโคตาจ้างวันละ
15 บาท ซึ่งค่าสุดแต่ออกไปรับจ้างซุกดินจะโคตาจ้างสูงสุดถึงวันละ 83 บาท หน่วย
อุทองคางจ้างทำนาและเกี่ยวข้าวคำสุดวันละ 20 บาท และเท่ากันบัตร์ค่าสุดที่หน่วย
ยกกระบัตร์จ้าง ค่าจ้างไถนาสูงสุดวันละ 40 บาท ซึ่งเท่ากันบัตร์ค่าสุดที่หน่วยยกกระบัตร์
จ้างเช่นเดียวกัน การออกไปรับจ้างทำงานนอกไรนาของเกษตรกรในเขตทดลองนี้จะ
โคตาจ้างคำสุดวันละ 18 บาท (กลบรองออย) และโครับคางจ้างสูงสุดวันละ 36 บาท
(คายหญ้าในรองออย) การจ้างทำงานในหน่วยพนมทวนรับจ้างทำงานในไรพริก หอม
กระเทียม และยาสูบ คำสุดเพียงวันละ 17 บาท ซึ่งต่ำกว่าอัตราคางจ้างคำสุดของอีก
สองหน่วยทดลอง ในขณะที่คางจ้างไถนาสูงสุดวันละ 48 บาท สำหรับการออกไปรับจ้าง
ทำงานนอกไรนา พบว่าโคคางจ้างคำสุดเพียงวันละ 15 บาท (ทำงานในไรพริก หอม
กระเทียม) โคคางจ้างสูงสุดวันละ 30 บาท (ตัดออย)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอัตราคางจ้าง ตาม ประเภทของงาน พบว่า การจ้าง
ไถนา แทงดิน ซุกดิน จะจ่ายคางจ้างสูงสุด ทั้งนี้ เพราะเป็นงานที่ค่อนข้างหนัก รอง
ลงมาคือ การจ้างตัดออย ซึ่งต้องการแรงงานมากและเป็นการจ้างเป็นรายชิ้น การ
รับจ้างคายหญ้าในสวน ในไรพริก หอม กระเทียม ยาสูบ จ่ายคางจ้างค่อนข้างต่ำ
และส่วนมากเป็นการจ้างรายวัน โดยผู้จ้างเลี้ยงอาหารกลางวัน 1 มื้อ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอัตราคางจ้างในภาคการ เกษตรกับอัตราคางจ้างขั้นต่ำ
จะพบว่า อัตราคางจ้างในภาคการ เกษตรส่วนมากสูงกว่าอัตราคางจ้างขั้นต่ำมาก มีเพียง
บางกรณีเท่านั้นที่ต่ำกว่าอัตราคางจ้างขั้นต่ำ เช่น การจ้างทำงานในไรพริก หอม กระเทียม
(วันละ 15 บาท) ในท้องที่ตำบลคอนเจดีย์การจ้างเกี่ยวข้าวบางราย (วันละ 20 บาท)

การจักจาง (วันละ 20 และ 22) การจางแหงคินบางราย (วันละ 16 บาท) การจางกายหญา (วันละ 15 บาท) การจางเก็บพริก (วันละ 15 บาท) และการจางเคี้ยวตาล (วันละ 23 บาท) ในห้องที่ค้าบดยกกระบัตร์ ส่วนในห้องที่ค้าบลูทองไม่ปรากฏว่ามีกรจางต่ำกว่าอัตราค่าจางขั้นต่ำเลย

เสนอแนะ

1. สถานการใช้แรงงานในครอบครัวของเกษตรกรทั้งทำงานในไรนาของตัวเองและออกไปรับจ้างทำงานนอกไรนา แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรไม่เพียงแต่ไม่มีเวลาว่างเลยตลอดทั้งปี แต่ยังมีกรขาดแคลนแรงงานในบางช่วงเวลาด้วย โดยเฉพาะในฤดูเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ฉะนั้น การส่งเสริมทางคานสุขภาพอนามัย สังคมและการศึกษาผู้ใหญ่จึงทำได้ค่อนข้างลำบาก ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาดอนเย็นหรือหัวค่ำ หรือใช้ระยะเวลาอบรมให้ความรู้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ สักวันหรือสองวัน หรือไม่เกิน 1 สัปดาห์ เป็นต้น ทางคานการส่งเสริมเทคโนโลยีในการผลิต ผลิตผลเกษตรกรควรมุ่งถึงสภาพและปัญหาแรงงานที่มีอยู่ในบางช่วงเวลาด้วย

2. ผลของการวิจัยเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า อาชีพหลักของเกษตรกรโดยเฉพาะการผลิตข้าวเป็นอาชีพที่ไม่สามารถพึ่งพิงได้อย่างมั่นคงอีกต่อไป เกษตรกรต้องพึ่งอยู่กับรายได้ส่วนใหญ่ทางอื่น ๆ ปัญหาในการผลิตผลิตผลหลักของเกษตรกร จึงเป็นปัญหาที่จะต้องมีการแก้ไขโดยเร่งด่วน

เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากผลิตผลิตผลอื่น ๆ เพื่อการค้าหลายชนิดและผลิตผลอื่น ๆ เหล่านั้น ก็เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งด้วย ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตผลิตผลอื่น ๆ ให้มากขึ้น โดยการช่วยจัดหาตลาด ประกันราคาที่เหมาะสมและให้สินเชื่อเพื่อการลงทุน ถ้าทำได้เช่นนี้จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้รายได้รวมของเกษตรกรมีเสถียรภาพมากขึ้นด้วย

3. เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ และมีการใช้แรงงานที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คือ การออกไปรับจ้างทำงานนอกไร่นา โดยเฉพาะการรับจ้างทำงานในไร่อ้อย ฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตอ้อย และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตอ้อยย่อมจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การทำงาน และรายได้ของเกษตรกรที่มารับจ้างทำงานด้วย เช่น ถ้าลดปริมาณการผลิตอ้อย หรือมีการเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรตัดอ้อย จะทำให้มีความต้องการแรงงานน้อยลง ถ้าผู้ที่เคยมารับจ้างทำงานในไร่อ้อย ไม่สามารถหางานทำ ที่อื่นได้จะทำให้เขามีรายได้น้อยลงด้วย ฉะนั้น การดำเนินนโยบายของรัฐในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในปริมาณการผลิตอ้อย หรือการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตอ้อย จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อเกษตรกรที่มารับจ้างทำงานด้วย

4. เนื่องจากมีการจ้างทำงานในภาคการเกษตรมาก จึงเห็นควรที่ทางราชการจะต้องดูแลเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าจ้างให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้มารับจ้าง และดูแลทางด้านสวัสดิการของผู้มารับจ้าง โดยเฉพาะกรณีที่มีผู้มารับจ้างมากันทั้งครอบครัว โดยมาพักอยู่กับผู้ว่าจ้าง

5. เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้ มีจำนวนตัวอย่างค่อนข้างน้อยและไม่ครอบคลุมทุกท้องที่ ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันจึงน่าจะศึกษาเรื่องนี้อีกในท้องที่อื่น ๆ โดยให้มีการเก็บข้อมูลทุก ๆ เคื่องเช่นเดียวกัน